

BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA MANTIQUIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH

Xolboyeva Sevinch

Termiz davlat pedagogika instituti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi

Ilmiy rahbar: Boynazarova Nilufar tilovmurot qizi

Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur fikr-maqolada boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish masalasi zamonaviy ta'lim talablari nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Muallif matematika fanining nafaqat hisob-kitobga oid bilimlarni shakllantirishi, balki o'quvchilarning tafakkurini rivojlantiruvchi kuchli pedagogik vosita ekanini asoslab beradi. Maqolada mantiqiy fikrlash tushunchasi, uning psixologik-pedagogik mohiyati, boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar tafakkurining xususiyatlari hamda matematika darslari jarayonida mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi metod va yondashuvlar tahlil qilinadi. Muallif interfaol metodlar, mantiqiy masalalar va muammoli vaziyatlarning o'rni haqida ilmiy xulosalar beradi.

Kalit so'zlar: mantiqiy fikrlash, matematika ta'limi, boshlang'ich sinf, tafakkur, interfaol metodlar, muammoli ta'lim.

Аннотация

В данной статье-рассуждении рассматривается проблема развития логического мышления учащихся начальных классов на уроках математики с позиций современных требований образования. Автор обосновывает мысль о том, что математика является не только средством формирования вычислительных навыков, но и мощным инструментом развития мышления младших школьников. Анализируются сущность логического мышления, его психолого-педагогические основы, возрастные особенности мышления детей младшего школьного возраста, а также методы и подходы к развитию логического мышления на уроках математики. Особое внимание уделяется интерактивным методам, логическим задачам и проблемному обучению.

Ключевые слова: логическое мышление, обучение математике, начальная школа, мышление, интерактивные методы, проблемное обучение.

Abstract

This analytical article discusses the development of logical thinking in primary school students through mathematics lessons in the context of modern educational requirements. The author argues that mathematics serves not only as a tool for forming computational skills but also as an effective means of developing pupils' thinking abilities. The paper examines the concept of logical thinking, its psychological and pedagogical foundations, age-related characteristics of primary school learners, and teaching approaches that promote logical thinking in mathematics lessons. Special attention is given to interactive methods, logical tasks, and problem-based learning.

Keywords: logical thinking, mathematics education, primary school, thinking skills, interactive methods, problem-based learning.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan asosiy talablardan biri — o'quvchilarda mustaqil va mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishdir. Chunki zamonaviy jamiyat sharoitida shaxsning muvaffaqiyati uning tayyor bilimlarni qanchalik egallaganida emas, balki mavjud bilimlarni tahlil qila olish, muammolarni mustaqil hal etish va to'g'ri xulosa chiqarish qobiliyatida namoyon bo'ladi. Shu nuqtayi nazardan, boshlang'ich ta'lim bosqichida mantiqiy fikrlashni rivojlantirish alohida ahamiyat kasb etadi.

Boshlang'ich sinf matematika darslari bu jarayonda yetakchi o'rin tutadi. Chunki matematika fani o'z mohiyatiga ko'ra mantiqiy izchillik, sabab-oqibat munosabatlari, tahlil va umumlashtirishga asoslanadi. Shunday ekan, matematika darslarini faqatgina amallarni bajarishga yo'naltirish emas, balki o'quvchilarning fikrlash faoliyatini faollashtiruvchi muhit sifatida tashkil etish zarur.

Mazkur maqolada muallif sifatida boshlang'ich sinf matematika darslarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirish masalasiga ilmiy-nazariy va metodik jihatdan yondashib, ushbu jarayonni samarali tashkil etish bo'yicha o'z fikr va mulohazalarini bayon etishni maqsad qilib oldik.

Asosiy qism

Mantiqiy fikrlash tushunchasining pedagogik mohiyati

Mantiqiy fikrlash inson tafakkurining eng muhim shakllaridan biri bo'lib, u voqea-hodisalar o'rtasidagi ichki bog'lanishlarni anglash, tahlil qilish va asosli xulosa chiqarish jarayonini ifodalaydi. Pedagogik nuqtayi nazardan mantiqiy fikrlash — bu o'quvchining bilimlarni ongli ravishda o'zlashtirishi va ularni amaliy faoliyatda qo'llay olish qobiliyatidir.

Boshlang'ich sinf yoshidagi bolalarda tafakkur asosan konkret-obrazli xarakterga ega bo'ladi. Shu sababli mantiqiy fikrlashni rivojlantirish jarayonida mavhum tushunchalardan ko'ra, aniq misollar, hayotiy vaziyatlar va ko'rgazmali vositalarga tayanish muhimdir.

Muallif fikricha, mantiqiy fikrlashni rivojlantirish tasodifiy jarayon emas, balki puxta rejalashtirilgan pedagogik faoliyat mahsulidir. Agar matematika darslarida o'quvchilarga tayyor formulalar berilsa-yu, ularning mazmuni va qo'llanish sabablari tushuntirilmasa, bu mantiqiy fikrlash emas, mexanik yodlashni shakllantiradi. Matematika fanining mantiqiy fikrlashni rivojlantirishdagi o'rni.

Matematika fani boshqa fanlardan farqli ravishda qat'iy mantiqiy tuzilishga ega. Har bir matematik qoida, amal yoki tushuncha ma'lum asosga tayangan holda shakllanadi. Aynan shu jihat matematika fanini mantiqiy fikrlashni rivojlantirish uchun qulay vositaga aylantiradi.

Boshlang'ich sinf matematika darslarida:

- Masalani tahlil qilish;
- Shart va savol o'rtasidagi bog'lanishni aniqlash;
- Yechim yo'lini tanlash;
- Natijani tekshirish

Kabi jarayonlar o'quvchilarning fikrlash faoliyatini faollashtiradi.

Muallifning fikricha, agar o'qituvchi har bir masalani "qanday hisoblaymiz?" Degan savol bilan emas, balki "nega shunday yechim tanladik?" Degan savol bilan yakunlasa, bu o'quvchilarda mantiqiy fikrlashni sezilarli darajada rivojlantiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlari va mantiqiy fikrlash

Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar faol, qiziquvchan va o'yin orqali o'rganishga moyil bo'ladilar. Shu sababli matematika darslarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda o'yin texnologiyalari va muammoli vaziyatlardan foydalanish samarali hisoblanadi.

Bu yoshdagi o'quvchilar:

- Taqqoslash;
- Guruhlash;
- Ketma-ketlikni aniqlash;
- Oddiy xulosalar chiqarish

Kabi mantiqiy amallarni bajarishga qodirdirlar. O'qituvchining vazifasi ushbu tabiiy imkoniyatlarni to'g'ri yo'naltirishdan iborat.

Mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda metodik yondashuvlar

Muallif fikricha, quyidagi metodlar boshlang'ich sinf matematika darslarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda ayniqsa samaralidir:

- Mantiqiy va nostandart masalalar;
- Muammoli savollar;
- Guruhli va juftlikda ishlash;
- Interfaol metodlar ("aqliy hujum", "klaster", "venn diagrammasi");
- O'yinli topshiriqlar.

Bu metodlar o'quvchini passiv tinglovchidan faol fikrlovchi shaxsga aylantiradi.

Muallif mulohazalari va pedagogik xulosalar

Fikr-maqola sifatida ta'kidlash joizki, boshlang'ich sinf matematika darslarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirish o'qituvchining pedagogik mahoratiga bevosita bog'liq. Agar o'qituvchi har bir darsni ijodiy tashkil etsa, oddiy mashqlarni ham mantiqiy topshiriqqa aylantira oladi.

Muallifning qat'iy fikricha, matematika darsi — bu faqat hisob-kitob emas, balki fikrlash maktabidir.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf matematika darslarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirish zamonaviy ta'limning ustuvor vazifalaridan biridir. To'g'ri tanlangan metod va yondashuvlar orqali o'quvchilarda tahliliy, tanqidiy va mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish mumkin. Bu esa ularning keyingi ta'lim bosqichlarida muvaffaqiyatli o'qishiga va hayotiy muammolarni mustaqil hal etishiga mustahkam zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayeva q. **Boshlang'ich ta'lim metodikasi.** – toshkent, 2021.
2. G'ofurov a. **Matematika o'qitish metodikasi.** – toshkent, 2020.
3. Davletshin m. **Umumiy psixologiya.** – toshkent, 2019.
4. Yakimanskaya i.s. **развивающее обучение.** – москва, 2018.
5. Polya g. **How to solve it.** – princeton, 2014.
6. Oecd. **Mathematics framework.** – paris, 2019.